

**PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR**

NOTĂ

**referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor
art. 88 alin. (2) lit. d), art. 452 alin. (1), art. 453 alin. (1) lit. f), precum și
ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală**

Către: Biroul permanent al Camerei Deputaților

De la: Secretarul general al Camerei Deputaților

Vă informăm că prin Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, definitivă și general obligatorie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 11.03.2016, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate ridicată de Viorel Săvel Botezatu în Dosarul nr. 2329/86/2015 al Curții de Apel Suceava - Secția penală și pentru cauze cu minori și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.

Potrivit prevederilor art.147 alin.(1) din Constituția României, republicată, dispozițiile din legile în vigoare constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale, dacă, în acest interval, Parlamentul nu pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției.

Cu această lege a fost sesizată Comisia juridică, de disciplină și imunități.

Anexăm alăturat, Decizia Curții Constituționale nr. 126/2016.

Secretar general

Cristian Adrian PANCIU

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 126

din 3 martie 2016

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d), art. 452 alin. (1), art. 453 alin. (1) lit. f), precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală

Augustin Zegrean	— președinte
Valer Dorneanu	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Puskás Valentin Zoltán	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Tudorel Toader	— judecător
Mihaela Ionescu	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluținarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d), art. 452 alin. (1) și art. 453 alin. (1) și (2), precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Viorel Săvel Botezatu în Dosarul nr. 2.329/86/2015 al Curții de Apel Suceava — Secția penală și pentru cauze cu minori și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.094D/2015.

2. Dezbaterile au avut loc la data de 23 februarie 2016, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Cosmin Grancea, în prezența apărătorului autorului excepției, și au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispozițiilor art. 57 și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea a amânat pronunțarea pentru data de 17 martie 2016. După întocmirea încheierii de amânare a pronunțării, Curtea, constatând că pentru ședința de deliberări din data de 17 martie 2016 nu va putea fi îndeplinită condiția prevăzută de art. 58 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 47/1992, în temeiul dispozițiilor art. 230 din Codul de procedură civilă și ale art. 14 din Legea nr. 47/1992, a preschimbat termenul de pronunțare de la data de 17 martie 2016 la data de 3 martie 2016, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Decizia penală nr. 70 din 4 iunie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 2.329/86/2015, Curtea de Apel Suceava — Secția penală și pentru cauze cu minori a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală „în măsura în care îngrădesc exercitarea liberă și independentă a profesiei de avocat și dreptul inculpatului la apărare raportat la art. 24 și art. 53 alin. (1) și (2) din Constituție și art. 6 paragraful 3 lit. c) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”, art. 452 alin. (1) și art. 453 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală „în măsura în care nu permit revizuirea unei hotărâri judecătorești ce s-a întemeiat pe o prevedere legală declarată neconstituțională și prin care, fără a se evoca fondul, s-au produs încălcări ale unor drepturi și libertăți fundamentale constatate de Curtea Constituțională”, precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală. Excepția a fost ridicată de Viorel Săvel

Botezatu în cadrul contestației formulate, în temeiul art. 425¹ și următoarele din Codul de procedură penală, împotriva Sentinței penale nr. 110 din 13 mai 2015, pronunțată de Tribunalul Suceava — Secția penală, prin care, în temeiul art. 459 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire formulată cu privire la Încheierea nr. 34 din 3 februarie 2015, pronunțată de Tribunalul Suceava — Secția penală, prin care judecătorul de drepturi și libertăți a dispus prelungirea, pentru încă 30 de zile, a măsurii arestării preventive luate față de autorul excepției prin Încheierea nr. 238 din data de 5 decembrie 2014, pronunțată de aceeași instanță.

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate, cât privește dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală, autorul arată că are calitatea de inculpat în Dosarul nr. 194/P/2014 al Direcției Naționale Anticorupție — Serviciul Teritorial Suceava, în care, prin ordonanța din 14 aprilie 2015, s-a dispus extinderea acțiunii penale față de acesta sub aspectul săvârșirii infracțiunii de abuz în serviciu, cu consecința obținerii pentru sine sau pentru altul a unui folos necuvenit, constând în aceea că, în calitate de primar al comunei Udești, în perioada 2011—2014, și-a încălcat atribuțiile de serviciu, în sensul că a încheiat și semnat cu „Cabinetul de avocat Andronic Dorin” un număr de patru contracte de prestări servicii juridice, prin proceduri de achiziție trucate, și șase contracte de prestări servicii juridice, fără aprobarea Consiliului Local Udești, în acest sens fiind întocmite documente fictive. În afara acestor zece contracte, avocatul Andronic Dorin a mai emis facturi fiscale pentru care, fără să existe aprobarea Consiliului Local Udești, autorul excepției a emis chitanțe de plată. Au fost, de asemenea, semnate contracte de către autorul excepției, prin încălcarea atribuțiilor de serviciu, fiind apoi emise facturi fiscale de către avocatul Andronic Dorin, ce au fost decontate prin semnarea ordinelor de plată și a chitanțelor de către autorul excepției. Arată autorul excepției că, prin procesul-verbal din 17 aprilie 2015, avocatului Andronic Dorin i s-a adus la cunoștință calitatea de inculpat sub aspectul săvârșirii infracțiunii de complicitate la infracțiunea de abuz în serviciu, constând în aceea că, în calitate de avocat, cu intenție, pentru a obține un folos necuvenit, l-a ajutat pe autorul excepției să-și încalce atribuțiile de serviciu. În continuare, arată că, în data de 22 mai 2015, în prezenta cauză, Direcția Națională Anticorupție — Serviciul Teritorial Suceava a invocat, în temeiul art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală, incompatibilitatea avocatului ales al autorului excepției, întrucât acesta are calitatea de subiect procesual principal în cauză alături de autorul excepției. Susține autorul excepției că între fapta de abuz în serviciu, reținută în sarcina sa, și cea de complicitate la abuz în serviciu, reținută în sarcina apărătorului său ales, nu există nicio legătură de cauzalitate, contractul de asistență și reprezentare juridică încheiat între aceștia fiind un act de drept privat ce nu poate fi cenzurat de către Direcția Națională Anticorupție ori de către instanța de judecată, rezilierea sau modificarea contractului de asistență juridică fiind atributul exclusiv al părților contractante, iar dreptul la apărare și alegerea avocatului nu pot fi îngrădite de vreo autoritate a statului. Apreciază că, în aceste condiții, art. 88 alin. (2) lit. d)

din Codul de procedură penală este neconstituțional, „în măsura în care instituie o incompatibilitate generală a avocatului ales de către inculpat într-o cauză penală, pentru faptele penale ale inculpatului care nu au nicio legătură de cauzalitate cu o faptă penală în aceeași cauză, față de care este cercetat inculpatul ca subiect procesual principal și avocatul ales, ca subiect procesual secundar.”

5. În susținerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 452 alin. (1) și art. 453 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, autorul arată că prin Încheierea nr. 34 din 3 februarie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 681/86/2015, Tribunalul Suceava — Secția penală, judecătorul de drepturi și libertăți, a dispus față de autorul excepției, în temeiul art. 236 raportat la art. 202 alin. (1), (2), (3) și alin. (4) lit. e) și art. 223 alin. (2) din Codul de procedură penală, prelungirea pentru încă 30 de zile a măsurii arestării preventive luate prin Încheierea nr. 238 din 5 decembrie 2014, pronunțată de Tribunalul Suceava în Dosarul nr. 8.395/86/2014. Ulterior, prin Decizia nr. 336 din 30 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 342 din 19 mai 2015, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate ridicată de autorul excepției în Dosarul nr. 681/86/2015 al Tribunalului Suceava — Secția penală și a constatat că dispozițiile art. 235 alin. (1) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nerespectarea termenului „cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive” atrage incidența art. 268 alin. (1) din Codul de procedură penală. Prin Sentința penală nr. 110 din 13 mai 2015, pronunțată de Tribunalul Suceava — Secția penală, cererea de revizuire a Încheierii nr. 34 din 3 februarie 2015 a fost respinsă, în temeiul art. 459 alin. (5) din Codul de procedură penală, ca inadmisibilă, așa încât autorul excepției a formulat contestație, în temeiul art. 425¹ și următoarele din Codul de procedură penală, împotriva acestei sentințe.

6. Susține că, în cauză, instanța a apreciat într-un mod formalist condițiile de admisibilitate a revizuirii, dând o interpretare nerezonabilă condiției existenței unei „hotărâri judecătorești definitive”, prin limitarea acestei condiții numai la hotărârile penale definitive prin care a fost soluționat fondul cauzei, prin aceasta fiind încălcat dreptul de acces liber la justiție. Apreciază că se aduce atingere și dispozițiilor constituționale ale art. 1 alin. (5) și ale art. 142 alin. (1), fiind evident că, în condițiile în care o dispoziție a legii de care depinde soluționarea cauzei a fost declarată neconstituțională, hotărârea care s-a întemeiat pe o astfel de prevedere este supusă revizuirii fără nicio distincție între hotărâri, după cum prin acestea a fost soluționat fondul cauzei ori nu s-a soluționat fondul cauzei, această din urmă ipoteză regăsindu-se în prezenta cauză.

7. Cât privește dispozițiile art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, potrivit cărora admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță, „în camera de consiliu, fără citarea părților”, apreciază că acestea aduc atingere dreptului la un proces echitabil, dreptului la apărare și dispozițiilor constituționale privind caracterul public al ședințelor de judecată.

8. Curtea de Apel Suceava — Secția penală și pentru cauze cu minori apreciază că dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală nu contravin prevederilor constituționale ale art. 24 alin. (1), de vreme ce inculpatul are libertatea de a-și angaja alt apărător în cauză, iar nu persoana ce este și ea subiect procesual în aceeași cauză. Raportat la prevederile constituționale ale art. 53 alin. (2), consideră că o asemenea restrângere este necesară pentru respectarea legalității într-o societate democratică. În ceea ce privește dispozițiile art. 452 alin. (1) și ale art. 453 alin. (1) din Codul de procedură penală, apreciază că, prin conținutul textelor de lege

menționate, nu se aduce atingere dispozițiilor constituționale invocate de autorul excepției. Prin susținerile autorului excepției, potrivit cărora ar trebui supuse revizuirii și alte hotărâri judecătorești, iar nu doar cele ce evocă fondul cauzei, se tinde a se adăuga la lege, cu consecința implicită de a transforma calea extraordinară de atac a revizuirii într-o cale ordinară de atac. Cât privește dispozițiile art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, opinează că, în măsura în care cauza nu intră sub incidența situațiilor prevăzute de art. 352 alin. (2) și (3) din Codul de procedură penală, judecarea unei cereri de revizuire în camera de consiliu, fără citarea părților, dar în prezența procurorului, aduce atingere drepturilor constituționale ale art. 21 alin. (3), art. 24 și art. 127. În acest sens, face trimitere la considerentele ce au stat la baza Deciziei Curții Constituționale nr. 599 din 21 octombrie 2014, prin care s-a statuat că soluția legislativă potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra plângerii „fără participarea petentului, a procurorului și a intimaților” este neconstituțională.

9. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

10. Avocatul Poporului își exprimă opinia în sensul că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală nu poate fi reținută. Stabilirea de către legiuitor a unor incompatibilități pentru avocat, așa cum sunt prevăzute și pentru magistrați sau grefieri, nu este de natură a aduce atingere dreptului la un proces echitabil, ci este o aplicare a acestuia, făcând parte dintre măsurile legislative necesare pentru realizarea unui cadru procesual adecvat.

11. În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate având ca obiect prevederile art. 452 alin. (1) și art. 453 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, apreciază că nici aceasta nu poate fi reținută. Observă că autorul are în vedere, în special, cazul de revizuire reglementat în art. 453 alin. (2) lit. f) din Codul de procedură penală. Face referire la Decizia nr. XVII din 19 martie 2007, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiunile Unite, în soluționarea unui recurs în interesul legii, în care s-a statuat că „sunt supuse revizuirii numai hotărârile judecătorești prin care s-a soluționat fondul cauzei, adică acele hotărâri prin care s-a rezolvat raportul juridic de drept substanțial, pronunțându-se o soluție de condamnare sau achitare ori de încetare a procesului penal”. Așadar, încheierile prin care se dispune luarea unor măsuri preventive nu pot face obiectul revizuirii, întrucât prin acestea nu se soluționează fondul cauzei. Totodată, face referire la Decizia Curții Constituționale nr. 38 din 11 ianuarie 2007, în care s-a reținut că luarea măsurii arestării preventive și, dacă este cazul, menținerea acesteia în cursul judecății, nu implică pronunțarea instanței de judecată asupra fondului procesului, adică asupra vinovăției inculpatului, ci numai asupra legalității și temeiniciei măsurii privative de libertate.

12. Cât privește excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, apreciază că aceasta nu poate fi reținută, întrucât, prin Decizia nr. 506 din 30 iunie 2015, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate având ca obiect aceste prevederi și a constatat că soluția legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță „fără citarea părților” este neconstituțională.

13. Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernul nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctul de vedere al Avocatului Poporului, susținerile apărătorului autorului excepției, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

14. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

15. Obiect al excepției de neconstituționalitate, potrivit încheierii de sesizare, îl constituie dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. d), art. 452 alin. (1) și art. 453 alin. (1) și (2), precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală. Din analiza excepției de neconstituționalitate reiese însă că autorul acesteia critică, în realitate, dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. d), art. 452 alin. (1), art. 453 alin. (1) lit. f) și art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală — Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, având următorul conținut:

— Art. 88 alin. (2) lit. d): „Nu poate fi avocat al unei părți sau al unui subiect procesual principal: [...] d) o altă parte sau un alt subiect procesual.”;

— Art. 452 alin. (1): „Hotărârile judecătorești definitive pot fi supuse revizuirii atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă.”;

— Art. 453 alin. (1) lit. f): „Revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când: [...] f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală ce a fost declarată neconstituțională după ce hotărârea a devenit definitivă, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.”;

— Art. 459 alin. (2): „Admisibilitatea în principiu se examinează de către instanță, în camera de consiliu, fără citarea părților.”

16. În susținerea neconstituționalității dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală, autorul excepției invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art. 24 privind dreptul la apărare și ale art. 53 alin. (1) și (2) referitor la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți, precum și a dispozițiilor art. 6 paragraful 3 lit. c) referitor la dreptul la apărare din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Totodată, în susținerea neconstituționalității dispozițiilor art. 452 alin. (1), art. 453 alin. (1) și (2) și art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, autorul excepției invocă dispozițiile constituționale ale art. 1 alin. (5) referitor la principiul legalității, art. 21 alin. (1)—(3) privind liberul acces la justiție și dreptul la un proces echitabil, art. 24 referitor la dreptul la apărare, art. 124 privind înfăptuirea justiției, art. 127 relativ la caracterul public al dezbaterilor din cadrul ședințelor de judecată, art. 142 alin. (1) potrivit căruia Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției, precum și dispozițiile art. 6 paragraful 1 referitor la dreptul la un proces echitabil din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

17. Examinând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, Curtea reține că acest caz de revizuire corespunde celui reglementat în art. 408² din Codul de procedură penală din 1968, însă, potrivit noii reglementări, acest caz constituie motiv de revizuire indiferent de invocarea excepției de neconstituționalitate în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere, dacă prevederea legală pe care s-a întemeiat hotărârea a fost declarată neconstituțională după ce hotărârea a devenit definitivă, iar consecințele încălcării

dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii.

18. Dintr-o perspectivă istorică, Curtea reține că deciziile instanței de contencios constituțional prin care s-a constatat neconstituționalitatea unui text de lege au reprezentat motiv de revizuire odată cu adoptarea Legii nr. 177/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Codului de procedură civilă și a Codului de procedură penală al României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 672 din 4 octombrie 2010, act normativ prin care s-a eliminat suspendarea judecării cauzei în situația invocării excepției de neconstituționalitate. Așadar, prin art. 11 pct. 1 și art. 111 pct. 2 din Legea nr. 177/2010 s-a reglementat un nou motiv de revizuire, atât în materie civilă — art. 322 pct. 10 din Codul de procedură civilă din 1865, cât și în materie penală — art. 408² din Codul de procedură penală din 1968, cererea de revizuire întemeiată pe dispozițiile precitate fiind reglementată ca un remediu procesual pentru nesuspendarea soluționării cauzei, rezultată din abrogarea art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, **remediu aplicabil doar în cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate și în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere.** Potrivit art. 408² alin. 1 din Codul de procedură penală din 1968, „Hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Constituțională a admis o excepție de neconstituționalitate pot fi supuse revizuirii, dacă soluția pronunțată în cauză s-a întemeiat pe dispoziția legală declarată neconstituțională sau pe alte dispoziții din actul atacat care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate de prevederile menționate în sesizare.” De asemenea, art. 322 pct. 10 din Codul de procedură civilă din 1865, stabilea că „Revizuirea unei hotărâri rămase definitivă în instanța de apel sau prin neapelare, precum și a unei hotărâri dată de o instanță de recurs atunci când evocă fondul, se poate cere în următoarele cazuri: [...] 10. dacă, după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției invocate în acea cauză, declarând neconstituțională legea, ordonanța ori o dispoziție dintr-o lege sau dintr-o ordonanță care a făcut obiectul acelei excepții ori alte dispoziții din actul atacat, care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate de prevederile menționate în sesizare.”

19. Totodată, Curtea reține că, în considerentele Deciziei nr. 1.106 din 22 septembrie 2010 asupra obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Codului de procedură civilă și a Codului de procedură penală al României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 672 din 4 octombrie 2010, a statuat că „dispozițiile art. 11 și 111 din legea criticată consacră un nou efect juridic al deciziilor Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unor legi sau ordonanțe ori a unor dispoziții din acestea, și anume **dreptul persoanelor prevăzute de lege de a exercita calea extraordinară de atac a revizuirii împotriva hotărârii definitive prin care s-a soluționat cauza în care a fost invocată excepția.** Soluția legislativă nu intră în coliziune cu prevederile constituționale privind efectele *ex nunc* ale deciziei Curții Constituționale, revizuirea putând fi exercitată numai după publicarea în Monitorul Oficial al României a actului Curții. În ceea ce privește admisibilitatea cererii de revizuire, aceasta se va întemeia, în mod evident, pe decizia Curții Constituționale, dacă dispoziția legală declarată neconstituțională a avut o înrăurire decisivă asupra hotărârii pronunțate în cauză. Reglementarea legislativă este firească și echitabilă, atâta vreme cât, în cauza respectivă, părțile, dând dovadă de diligență, au invocat excepția de neconstituționalitate, înțelegând să se folosească de acest mijloc de apărare în scopul valorificării drepturilor și intereselor lor legitime. Dimpotrivă, lipsa

reglementării unei căi de atac ar fi lipsit de fundament însuși controlul de constituționalitate, întrucât ar fi pus părțile în imposibilitatea de a beneficia de efectele deciziei Curții, deci ale controlului de constituționalitate pe care ele l-au declanșat, împrejurare ce ar fi echivalat cu o veritabilă sancțiune aplicabilă acestora.”

20. După adoptarea Legii nr. 177/2010, având în vedere că, în materie civilă, dispozițiile art. 322 pct. 10 din Codul de procedură civilă din 1865 stabileau că revizuirea se poate cere dacă, după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției invocate în **acea cauză**, declarând neconstituțională legea, ordonanța ori o dispoziție dintr-o lege sau dintr-o ordonanță care a făcut obiectul acelei excepții, jurisprudența instanței constituționale s-a conturat în sensul că o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate **se aplică numai în cauzele aflate pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării acesteia, cauze în care respectivele dispoziții sunt aplicabile, precum și în cauzele în care a fost invocată aceeași excepție de neconstituționalitate până la data menționată (a publicării), ipoteză în care decizia constituie temei al revizurii** (în acest sens, a se vedea Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012, și Decizia nr. 319 din 29 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 25 aprilie 2012). De asemenea, în exercitarea controlului *a posteriori* cu privire la dispozițiile art. II pct. 1 din Legea nr. 177/2010, Curtea a pronunțat Decizia nr. 636 din 14 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 554 din 7 august 2012, în considerentele căreia a reținut că prevederile legale criticate nu încalcă dispozițiile art. 16 din Constituție, pentru că **„persoanele despre care autoarea excepției de neconstituționalitate face vorbire se află în situații juridice diferite, pe de o parte se află persoanele care invocă neconstituționalitatea unor dispoziții legale, iar de cealaltă parte se află persoanele care nu înțeleg să își valorifice acest drept constituțional și legal. [...] Atât timp cât partea nu manifestă diligență și nu înțelege să ridice o excepție de neconstituționalitate în fața instanței competente, potrivit legii, și atât timp cât nu există o decizie de constatare a neconstituționalității publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, dispozițiile legale aplicabile aceluia litigiu beneficiază de prezumția de constituționalitate”. Aceste considerente se regăsesc și în Decizia nr. 48 din 4 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 274 din 15 aprilie 2014, în care susținerile autorului excepției au fost în sensul că liberul acces la justiție este încălcat prin recunoașterea dreptului de a se adresa instanței de judecată [s.n. prin revizuire] doar persoanelor în a căror cauză s-a invocat și s-a admis excepția de neconstituționalitate, astfel încât doar aceste persoane își pot apăra drepturile și interesele legitime deduse judecării, deși decizia de admitere a unei astfel de excepții pronunțată de Curtea Constituțională produce efecte *erga omnes*. Curtea constată că jurisprudența anterior citată a fost menținută și după adoptarea Codului de procedură civilă în vigoare, care în art. 509 alin. (1) pct. 11 stabilește, în mod similar vechilor norme procesuale civile, faptul că revizuirea poate fi cerută dacă, „după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției invocate în **acea cauză**, declarând neconstituțională prevederea care a făcut obiectul acelei excepții”, în acest sens fiind Decizia nr. 616 din 4 noiembrie 2014, paragraful 16, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 30 ianuarie 2015, Decizia nr. 404 din 3 iulie 2014, paragraful 18, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 597 din 11 august 2014, și Decizia nr. 29 din 3 februarie 2015, paragraful 15, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 170 din 11 martie 2015.**

21. Revenind la materia penală, Curtea reamintește că dispozițiile art. 408² alin. (1) din Codul de procedură penală din 1968 prevedeau că hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Constituțională a admis o excepție de neconstituționalitate pot fi supuse revizurii, dacă soluția pronunțată în cauză s-a întemeiat pe dispoziția legală declarată neconstituțională sau pe alte dispoziții din actul atacat care, în mod necesar și evident, nu pot fi disociate de prevederile menționate în sesizare. Cu privire la dispozițiile art. 408² din Codul de procedură penală din 1968, în Decizia nr. 474 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 48 din 21 ianuarie 2014, Curtea a statuat că **„revizuirea hotărârilor judecătorești ca urmare a pronunțării deciziilor Curții Constituționale reprezintă o cale extraordinară de atac cu caracter sui generis circumscris cauzelor în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate”**, reținând, anterior, în Decizia nr. 1.000 din 22 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 29 din 14 ianuarie 2013, că, „pe parcursul soluționării cauzei, autorul excepției a beneficiat de toate garanțiile procesuale specifice procesului penal, dar nu a înțeles să se prevaleze de dreptul de a ridica excepția de neconstituționalitate a cărei soluționare i-ar fi putut conferi dreptul de a formula cerere de revizuire. Prin urmare, acesta se află într-o situație juridică diferită de cea a persoanei care a invocat aceeași excepție de neconstituționalitate, într-o altă cauză, și care, în urma declarării de către Curtea Constituțională a neconstituționalității textului criticat, a avut dreptul de a cere revizuirea hotărârii judecătorești rămasă definitivă”.

22. Așadar, pe cale jurisprudențială, instanța de contencios constituțional a statuat în sensul că o decizie prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate profită, în exercitarea căii de atac a revizurii, persoanelor care au invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv. Prin aceasta Curtea a interpretat în mod extensiv dispozițiile Codului de procedură civilă din 1865 și ale Codului de procedură penală din 1968, astfel cum acestea au fost modificate și completate prin Legea nr. 177/2010, lărgindu-le practic sfera de aplicare sub aspectul hotărârilor supuse revizurii, ținând cont de faptul că legiuitorul a reglementat calea de atac a revizurii unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate în cauzele în care a fost invocată și ulterior admisă o excepție de neconstituționalitate, în scopul acordării mijloacelor de apărare în vederea realizării drepturilor și intereselor părților în fața justiției.

23. Curtea constată că jurisprudența anterior menționată este o reflectare a dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, potrivit căreia **„Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor”**. Aceste prevederi constituționale, reluate, la nivel legal, prin art. 11 alin. (3) și art. 31 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, consacră efectele deciziilor Curții Constituționale, respectiv aplicarea pentru viitor și caracterul general obligatoriu al acestora.

24. În ceea ce privește efectele unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, Curtea a reținut că „decizia de constatare a neconstituționalității face parte din ordinea juridică normativă, prin efectul acesteia prevederea neconstituțională încetându-și aplicarea pentru viitor” (Decizia nr. 847 din 8 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 14 august 2008). În aceste condiții, decizia de constatare a neconstituționalității se va aplica în privința raporturilor juridice ce urmează a se naște după publicarea sa în Monitorul Oficial — *facta futura*, însă, având în vedere faptul că excepția

de neconstituționalitate este, de principiu, o chestiune prejudicială, o problemă juridică a cărei rezolvare trebuie să precedă soluționarea litigiului cu care este conexă (potrivit Deciziei nr. 660 din 4 iulie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 525 din 2 august 2007) și un mijloc de apărare care nu pune în discuție fondul pretenției deduse judecății (în acest sens, Decizia nr. 5 din 9 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 74 din 31 ianuarie 2007), Curtea reține că aceasta nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, prin aplicarea deciziilor de constatare a neconstituționalității numai raporturilor juridice care urmează a se naște, deci unor situații viitoare ipotetice, întrucât și-ar pierde esențialmente caracterul concret. Așadar, Curtea reține că aplicarea pentru viitor a deciziilor sale vizează atât situațiile juridice ce urmează a se naște — *facta futura*, cât și situațiile juridice *pendinte* și, în mod excepțional, astfel cum vom arăta, acele situații care au devenit *facta praeterita*.

25. În aceste condiții, Curtea reține că o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate se aplică în cauzele aflate pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării acestora — *cauze pendinte*, în care respectivele dispoziții sunt aplicabile — indiferent de invocarea excepției până la publicarea deciziei de admitere, întrucât ceea ce are relevanță în privința aplicării deciziei Curții este ca raportul juridic guvernat de dispozițiile legii declarate neconstituționale să nu fie definitiv consolidat. În acest mod, efectele deciziei de admitere a instanței de contencios constituțional se produc *erga omnes*. În privința cauzelor care nu se află pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării deciziei de admitere a Curții, fiind vorba despre un raport juridic epuizat — *facta praeterita*, Curtea reține că partea nu mai poate solicita aplicarea deciziei de admitere, întrucât decizia de admitere a Curții nu poate constitui temelie legală pentru o acțiune în justiție, în caz contrar consecința fiind extinderea efectelor deciziei Curții pentru trecut.

26. Curtea reține însă că, în mod excepțional, aplicarea pentru viitor a deciziilor sale vizează și cauzele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, indiferent dacă până la momentul publicării în Monitorul Oficial al României a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea acestora au fost soluționate definitiv și irevocabil, de vreme ce, prin exercitarea căii extraordinare de atac a revizuirii, decizia Curții Constituționale se va aplica acestor cauze. Cererea de revizuire urmează a fi soluționată în acord cu decizia Curții care modifică sau înlătură, după caz, pentru viitor toate efectele juridice pe care norma neconstituțională le produce cu privire la acel raport juridic. Astfel cum a statuat Curtea în jurisprudența sa, „soluția legislativă care consacră dreptul persoanelor prevăzute de lege de a exercita calea de atac a revizuirii nu intră în coliziune cu prevederile constituționale privind efectele *ex nunc* ale deciziei de admitere a Curții, revizuirea putând fi exercitată numai după publicarea în Monitorul Oficial al României a actului Curții. Efectele unei decizii de admitere pronunțate de instanța de contencios constituțional se întind *inter partes* numai *ex nunc*, deoarece revizuirea este cea care în mod direct produce efecte pentru trecut, și nu decizia de admitere a Curții Constituționale, aceasta din urmă fiind numai un instrument, un motiv legal pentru reformarea viitoare a hotărârilor judecătorești care s-au întemeiat pe dispoziția declarată neconstituțională. Prin urmare, decizia de admitere a Curții Constituționale mediază revizuirea, și nu invers, iar efectele pentru trecut de remediere a aspectelor dintr-o hotărâre judecătorească definitivă ce nu au putut fi prevenite sunt o consecință a căii de atac extraordinare, și nicidecum a actului emis de instanța de contencios constituțional” (în acest sens, Decizia nr. 1.106 din 22 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 672 din 4 octombrie 2010, Decizia nr. 998 din 22 noiembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din

17 ianuarie 2013, Decizia nr. 130 din 7 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 225 din 19 aprilie 2013, și Decizia nr. 474 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 48 din 21 ianuarie 2014). Totodată, astfel cum s-a arătat anterior în paragraful 22, Curtea a stabilit că o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate se aplică și în cauzele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la data publicării, altele decât cea în care a fost pronunțată decizia Curții Constituționale, soluționate definitiv prin hotărâre judecătorească, ipoteză ultimă în care decizia de admitere constituie motiv de revizuire.

27. În schimb, Curtea reține că, în ceea ce privește cauzele soluționate până la publicarea deciziei Curții Constituționale și în care nu a fost dispusă sesizarea Curții Constituționale cu o excepție având ca obiect o dispoziție dintr-o lege sau ordonanță declarată neconstituțională, acestea reprezintă o *facta praeterita*, de vreme ce cauza a fost definitiv și irevocabil soluționată. Curtea reține că, din momentul introducerii cererii în instanță și până la soluționarea definitivă a cauzei, norma incidentă a beneficiat de o prezumție de constituționalitate, care nu a fost răsturnată decât ulterior pronunțării hotărârii prin care s-a tranșat în mod definitiv litigiul. Așa încât Curtea constată că incidența deciziei de admitere a instanței de contencios constituțional într-o atare cauză ar echivala cu atribuirea de efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, și ar nega, în mod nepermis, autoritatea de lucru judecat care este atașată hotărârilor judecătorești definitive.

28. Curtea observă că, în dezacord cu jurisprudența instanței de contencios constituțional precitată și cu considerentele reținute în paragraful anterior, potrivit noilor norme procesual penale, respectiv art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, decizia Curții prin care s-a constatat neconstituționalitatea unui text de lege constituie motiv de revizuire indiferent dacă s-a invocat sau nu excepția de neconstituționalitate în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere.

29. Pentru început, Curtea reține că, **fără a face un control de constituționalitate expres cu privire la dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, instanța de contencios constituțional a statuat, incidental, în exercitarea controlului a posteriori, cu privire la efectele deciziilor sale de admitere pronunțate în materie penală**, în considerentele Deciziei nr. 508 din 7 octombrie 2014, paragraful 26, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 843 din 19 noiembrie 2014, stabilind că, „potrivit prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituție, coroborate cu cele ale art. 11 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, deciziile instanței de contencios constituțional au putere numai pentru viitor, iar dreptul de a formula cerere de revizuire, potrivit art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, îl au doar părțile din cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate”. Aceste considerente au fost reținute ulterior și în Decizia nr. 585 din 21 octombrie 2014, paragraful 14, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 921 din 18 decembrie 2014, și Decizia nr. 740 din 16 decembrie 2014, paragraful 14, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 129 din 19 februarie 2015.

30. În continuare, Curtea reține că activitatea desfășurată în ciclul ordinar al procesului penal, în măsura în care a fost legală și temeinică, se finalizează cu pronunțarea unei hotărâri penale definitive în care faptele reținute exprimă adevărul, iar legea penală și legea civilă au fost aplicate corect. Practica învederează însă și cazuri de hotărâri definitive, având autoritate de lucru judecat, care cuprind grave erori de fapt și de drept ce

pot să persiste și în căile ordinare de atac și, cu atât mai mult, dacă nu au fost exercitate căile de atac ordinare. Într-o astfel de ipoteză rezidă rațiunea pentru care legiuitorul a instituit căile de atac extraordinare, ca mijloace procesual penale de desființare a hotărârilor cu autoritate de lucru judecat, dar care nu corespund legii și adevărului. Instituirea unor astfel de mijloace procesuale aduce atingere autorității de lucru judecat, așadar stabilității hotărârilor judecătorești definitive, menite a da încredere în activitatea justiției, însă numai în cazurile și în condițiile strict reglementate de legiuitor, în vederea restabilirii ordinii juridice. Așa încât, având în vedere efectele exercitării căilor extraordinare de atac asupra hotărârilor judecătorești care reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează cu autoritate de lucru judecat cauza, Curtea reține că opțiunea legiuitorului în reglementarea unei căi de atac ce urmărește reformarea unei hotărâri judecătorești trebuie să se realizeze în limite constituționale.

31. Referitor la principiul autorității de lucru judecat, Curtea reamintește cele statuate prin Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 853 din 2 decembrie 2011, și Decizia nr. 365 din 25 iunie 2014, paragraful 38, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 587 din 6 august 2014, astfel: „rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești produce un efect pozitiv care constituie temeiul juridic al executării dispozitivului hotărârii și poartă denumirea de puterea lucrului judecat. De asemenea, tot ca urmare a pronunțării unei hotărâri definitive, se produce un efect negativ în sensul că se împiedică o nouă urmărire și judecată pentru faptele și pretențiile astfel soluționate, fapt care a consacrat regula *non bis in idem*, cunoscută sub denumirea de autoritatea lucrului judecat.” Așadar, instanțele superioare nu trebuie să își folosească dreptul de reformare decât pentru a corecta erorile de fapt sau de drept și erorile judiciare, și nu pentru a proceda la o nouă analiză a cauzei.

32. Având în vedere cele arătate, Curtea reține că hotărârea întemeiată pe o eroare judiciară nu trebuie să își prelungească existența, chiar dacă este investită cu puterea lucrului judecat, revizuirea — cale de atac extraordinară — având tocmai rolul de a avenge anularea hotărârilor în care judecata s-a bazat pe o eroare de fapt și de a reabilita judecătorește persoanele condamnate pe nedrept. În mod similar, autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale este înfrântă și în ipoteza reglementată în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, deoarece stabilitatea hotărârii judecătorești nu poate să primeze în raport cu prevederile cu valoare de principiu cuprinse în Constituție.

33. Curtea constată însă că, în reglementarea cazului de revizuire examinat — art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, deși intenția legiuitorului actual a fost de a da în continuare eficiență controlului de constituționalitate, **posibilitatea de a beneficia de efectele deciziei de admitere a Curții este necesar a fi circumscrisă sferii persoanelor care au declanșat acest control, anterior momentului publicării deciziei**, în condițiile prevăzute de lege. În acest sens este și jurisprudența recentă a Curții, respectiv Decizia nr. 866 din 10 decembrie 2015, paragraful 30, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 1 februarie 2016, potrivit căreia, „în cadrul procesului judiciar, excepția de neconstituționalitate se înscrie în rândul excepțiilor de procedură prin care se urmărește împiedicarea unei judecăți care s-ar întemeia pe o dispoziție legală neconstituțională. Constatarea neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite autorilor acesteia și nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, întrucât și-ar pierde caracterul concret”. În aceste condiții, având în vedere importanța principiului autorității de lucru judecat, Curtea constată că, pentru a garanta atât

stabilitatea raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca ceea ce a stabilit instanța de contencios constituțional, pe cale jurisprudențială, cu privire la condițiile în care se poate formula revizuire, în temeiul unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, să se transpună în cuprinsul normelor procesual penale examinate în prezenta cauză. Așadar, Curtea reține că o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică.

34. Întrucât principiul autorității de lucru judecat este de o importanță fundamentală atât în ordinea juridică națională, cât și în ordinea juridică comunitară, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea reține că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie limitată, fiind necesar ca acestui principiu să i se aducă derogare doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în Cauza *Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în Cauza *Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52). În speță, Curtea constată că motivul substanțial și imperios care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat îl constituie decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate, pronunțată de instanța de contencios constituțional. Însă **nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte ex tunc actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție**, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice — element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în Cauza *Brumărescu împotriva României*, paragraful 61).

35. Având în vedere toate cele arătate, Curtea constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, care nu circumstanțiază cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.

36. Cât privește dispozițiile art. 88 alin. (2) din Codul de procedură penală, de asemenea, criticate în prezenta cauză, Curtea reține că acestea reglementează patru cazuri de incompatibilitate a apărătorului unei părți sau a unui subiect procesual principal. Astfel, nu poate fi avocat al unei părți sau al unui alt subiect procesual principal: a) soțul ori ruda până la gradul al IV-lea cu procurorul sau cu judecătorul; b) martorul citat în cauză; c) cel care a participat în aceeași cauză în calitate de judecător sau de procuror; d) o altă parte sau un alt subiect procesual. Ultima ipoteză reglementată în cuprinsul normelor procesual penale precitate este cea aplicabilă în prezenta cauză, autorul invocând încălcarea dreptului la apărare, consfințit constituțional și convențional, cu referire la dispoziții din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

37. Față de critica autorului excepției referitoare la normele procesual penale precitate, Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art. 92—95 din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale, avocatul părților și al subiecților procesuali principali are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, de asemenea, poate participa la audierea oricărei persoane de

către judecătorul de drepturi și libertăți, poate formula plângeri, memorii, cereri, poate consulta actele dosarului, iar, în vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă. Totodată, în cursul procedurii de cameră preliminară și în cursul judecății, avocatul are dreptul să consulte actele dosarului, să îl asiste pe inculpat, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, să formuleze plângeri, cereri, memorii, excepții și obiecțiuni. În cursul judecății, avocații au dreptul de a lua cunoștință de actele și conținutul dosarului, iar în situația în care autoritatea emitentă nu permite apărătorului inculpatului accesul la informațiile clasificate, acestea nu pot servi la pronunțarea unei soluții de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei în cauză [art. 352 alin. (7) și (12) din Codul de procedură penală]. De asemenea, potrivit dispozițiilor art. 109 alin. (2) din Codul de procedură penală, suspectul sau inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul atât înainte, cât și în cursul audierii.

38. Având în vedere toate acestea, Curtea reține că, față de reglementarea procesual penală anterioară, în care dosarul era accesibil doar după finalizarea urmăririi penale, respectiv la prezentarea materialului de urmărire penală (art. 250—254 din Codul de procedură penală din 1968), cu titlu de excepție, dosarul cauzei putând fi consultat de apărătorul inculpatului în ipoteza sesizării judecătorului cu o propunere de prelungire a măsurii arestării preventive în cursul urmăririi penale (art. 159 alin. 1 din Codul de procedură penală din 1968), în prezent, prin actualul Cod de procedură penală, s-a renunțat la caracterul secret al urmăririi penale atât în ceea ce îi privește pe participanții la procesul penal, cât și pe apărătorii lor. Normele procesual penale în vigoare prevăd expres că avocatul are dreptul de a consulta dosarul pe tot parcursul procesului penal, acest drept neputând fi exercitat ori restrâns în mod abuziv. În acest fel fiind respectate dreptul de a fi informat cu privire la natura acuzației, dreptul de a dispune de timpul și facilitățile necesare pregătirii apărării și dreptul la apărare, consacrate convențional și constituțional. Conținutul dreptului de a consulta dosarul se referă la posibilitatea avocatului de a citi și studia actele aflate la dosar, de a nota informații și date din dosar, de a obține fotocopii de pe aceste acte.

39. În aceste condiții, Curtea constată că, în procesul penal, avocatul oricărei părți sau subiect procesual principal are acces la întreg conținutul dosarului penal, dreptul de a consulta toate actele dosarului și de a cerceta mijloacele materiale de probă asigurând buna desfășurare a urmăririi penale, aflarea adevărului și soluționarea, în mod just, a cauzei penale. Exercitarea drepturilor anterior menționate îl asigură însă pe avocat în poziția unui participant cu drepturi depline în activitatea judiciară. Or, Curtea constată că, în ipoteza în care avocatul unei părți sau al unui alt subiect procesual principal are, la rândul său, calitatea de parte (inculpat, parte civilă, parte responsabilă civilmente) ori subiect procesual principal (suspect ori persoană vătămată) în aceeași cauză ori în cauze în care a intervenit joncțiunea procesual penală, întrucât existau legături substanțiale între acestea, exercitarea de către avocat a drepturilor anterior menționate — în temeiul mandatului de asistență și reprezentare — se poate transforma într-un obstacol pentru buna desfășurare a procesului penal, aflarea adevărului și corecta soluționare a cauzei penale. Deși este evident faptul că o componentă a dreptului fundamental la apărare o reprezintă posibilitatea luării la cunoștință despre suportul probatoriu al acuzației formulate împotriva părții ori subiectului procesual, prin studierea materialului de urmărire penală, Curtea reține că exercitarea acestui drept este necesar să aibă loc doar în condițiile în care se păstrează un echilibru între drepturile avocatului și cele ale părții/subiectului procesual pe care îl reprezintă, pe de o parte, și interesele urmăririi penale și ale organelor judiciare, pe de altă parte.

40. În speța de față, Curtea reține că, potrivit notelor scrise aflate la dosar, apărătorul ales al autorului excepției are calitatea de inculpat, fiind cercetat sub aspectul săvârșirii infracțiunii de complicitate la infracțiunea de abuz în serviciu, constând în aceea că, în calitate de avocat, cu intenție, pentru a obține un folos necuvenit, l-a ajutat pe autorul excepției să își încalce atribuțiile de serviciu. Așadar, în aceeași cauză în care autorul excepției are calitatea de inculpat, avocatul său are calitatea de parte, respectiv inculpat, pentru săvârșirea unei infracțiuni care are o strânsă legătură cu infracțiunile săvârșite de autor.

41. Așa încât, având în vedere toate cele arătate, Curtea nu poate reține încălcarea, prin normele procesual penale ale art. 88 alin. (2) lit. d), a dreptului la apărare consacrat constituțional și convențional. De altfel, partea/subiectul procesual principal al cărei/căruia avocat se află în ipoteza reglementată de art. 88 alin. (2) lit. d) din Codul de procedură penală are libertatea de a-și angaja un alt apărător, iar, în situația în care nu își alege un alt avocat, fie apărătorul aflat în starea de incompatibilitate prevăzută de norma procesual penală criticată își poate asigura substituția, în condițiile legii speciale, fie organul judiciar va lua măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

42. În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 452 alin. (1) din Codul de procedură penală, Curtea reține că, în esență, autorul excepției este nemulțumit de faptul că pot fi supuse revizuirii doar hotărârile judecătorești definitive, prin care a fost soluționat fondul cauzei, iar nu și încheierile prin care s-a dispus cu privire la măsuri preventive privative de libertate. Cu privire la această critică, Curtea reține că revizuirea este o cale extraordinară de atac ce poate fi exercitată numai împotriva hotărârilor judecătorești definitive pronunțate de instanțele penale, indiferent dacă acestea au rămas definitive la prima instanță — sentințe — sau la instanța de apel — decizii. Totodată, cât privește hotărârile pronunțate anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală, acestea puteau rămâne definitive și la instanța de recurs (decizii). În același sens reglementau și normele procesual penale anterioare, respectiv art. 393 alin. 1 din Codul de procedură penală din 1968, care stabilea că pot fi supuse revizuirii hotărârile judecătorești definitive, atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă. De asemenea, referindu-se la hotărârile supuse revizuirii, Codul de procedură penală din 1936, republicat, le caracteriza ca „*nesusceptibile de a mai fi atacate pe vreo altă cale ordinară sau extraordinară de atac*” (art. 417).

43. Curtea reține totodată că **revizuirea privește numai hotărârile judecătorești definitive care conțin o rezolvare a fondului cauzei**, deoarece prin revizuire se urmărește înlăturarea erorilor de fapt pe care le conțin hotărârile judecătorești, or, asemenea erori pot fi întâlnite numai în hotărârile care rezolvă fondul cauzei penale. *Sunt hotărâri prin care se rezolvă fondul cauzei acelea prin care instanța se pronunță asupra raportului juridic de drept penal substanțial și asupra raportului juridic procesual penal principal.* Cu alte cuvinte, prin rezolvarea fondului cauzei, instanța penală rezolvă acțiunea penală și pronunță, după caz, *condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal.* Practica judiciară a stabilit că pot fi atacate pe calea revizuirii numai hotărârile definitive prin care s-a soluționat fondul cauzei prin condamnare, achitare sau încetarea procesului penal, aceste considerente de principiu regăsindu-se și în Decizia nr. XVII din 19 martie 2007, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiunile Unite în soluționarea unui recurs în interesul legii. La acestea se adaugă și soluțiile de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, întrucât și în aceste ipoteze instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, potrivit art. 396 alin. (3) și (4) din Codul de procedură penală.

Prin urmare, **Curtea reține că cererea de revizuire a unei hotărâri definitive prin care nu s-a soluționat fondul cauzei este inadmisibilă.** Astfel, în practica judiciară anterioară actualului Cod de procedură penală, s-a stabilit că cererea de revizuire îndreptată împotriva unei hotărâri judecătorești definitive, prin care a fost soluționată plângerea împotriva actelor procurorului de netrimitere în judecată, este inadmisibilă. Curtea reține, de asemenea, că sunt hotărâri care nu rezolvă fondul cauzei toate încheierile date pe parcursul judecării, sentințele de dezinvestire, hotărârile prin care se admite sau se respinge o cerere de recuzare.

44. Având în vedere cele arătate, față de critica autorului excepției, Curtea reține că, potrivit prevederilor art. 129 din Constituție, **„Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii”.** Așa fiind, în privința condițiilor de exercitare a căilor de atac, legiuitorul poate să reglementeze categoria persoanelor care pot exercita căile de atac, hotărârile supuse acestora, termenele de declarare, forma în care trebuie făcută declarația, conținutul său, instanța la care se depune, competența și modul de judecare, soluțiile ce pot fi adoptate și altele de același gen, astfel cum prevede art. 126 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia **„Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”.**

45. În aceste condiții, având în vedere caracterul revizuirii de cale de atac extraordinară ce poate fi exercitată în condiții procedurale stricte și ținând cont că legiuitorul, în virtutea rolului său constituțional consacrat de art. 126 alin. (2) și art. 129 din Legea fundamentală, poate stabili, prin lege, procedura de judecată și modalitatea de exercitare a căilor de atac, cu condiția respectării normelor și principiilor privind drepturile și libertățile fundamentale și a celorlalte principii consacrate prin Legea fundamentală, Curtea Constituțională fiind competentă a cenzura norma legală numai în măsura în care se aduce atingere acestora din urmă, excepția de neconstituționalitate având ca obiect dispozițiile art. 452 alin. (1) din Codul de procedură penală urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.

46. Cât privește dispozițiile art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, potrivit cărora admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță, **„în camera de consiliu, fără citarea părților”**, autorul excepției susține că acestea aduc atingere dreptului la un proces echitabil, dreptului la apărare și dispozițiilor constituționale privind caracterul public al ședințelor de judecată.

47. Critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală referitoare la caracterul nepublic al ședințelor de judecată în procedura examinării admisibilității în principiu a cererii de revizuire urmează a fi respinsă ca neîntemeiată. În acest sens, Curtea reține că publicitatea, ca principiu al ședinței de judecată, constituie o garanție a dreptului la un proces echitabil. Consacrarea sa este asigurată de dispozițiile art. 6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căruia orice persoană are dreptul la judecarea în mod public a cauzei sale de către o instanță care va hotărî, între altele, asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanța acestui principiu procesual, statuând că publicitatea procedurilor organelor judiciare la care se referă art. 6 paragraful 1 are ca scop protejarea justițiabililor împotriva unei „justiții secrete” și vizează dezbaterile propriu-zise ale procesului (Hotărârea din 26 septembrie 1995, pronunțată în Cauza *Diennet împotriva Franței*, paragraful 33), însă, cu toate acestea, dreptul la o ședință publică nu este absolut (Hotărârea din 29 octombrie 1991, pronunțată în Cauza *Jan Lke Andersson împotriva Suediei*, paragraful 27, și Hotărârea din 27 martie 1998, pronunțată în Cauza *K.D.B. împotriva Olandei*, paragraful 39).

Pe de altă parte, publicitatea constă în posibilitatea pe care o are orice persoană de a asista la desfășurarea judecării, constituind deopotrivă un mijloc de a prezerva încrederea opiniei publice în instanțele judecătorești.

48. Față de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului precitată, Curtea reamintește că, prin Decizia nr. 506 din 30 iunie 2015, paragrafele 13—14, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 539 din 20 iulie 2015, a statuat că procedura reglementată de normele procesual penale ale art. 459 alin. (2) privește examinarea admisibilității exercitării unui drept, iar nu o judecată asupra temeiniciei solicitării ce face obiectul exercitării aceluși drept, deci nu vizează însăși soluționarea căii extraordinare de atac a revizuirii, instanța neimplicându-se în niciun fel în judecata pe fond a unei acuzații în materie penală. Totodată, în aceeași decizie, Curtea a făcut referire la jurisprudența instanței de la Strasbourg, amintind, printre altele, Decizia din 6 mai 2003, pronunțată în Cauza *Franz Fischer împotriva Austriei*, Cererea nr. 27.569/02, potrivit căreia art. 6 din Convenție nu se aplică unei proceduri care urmărește redeschiderea unei proceduri penale, întrucât persoana a cărei condamnare a intrat în puterea lucrului judecat și care solicită o asemenea redeschidere nu este „acuzață de o infracțiune”, în sensul art. 6 din Convenție, ceea ce înseamnă că nu face obiectul unei „acuzații în materie penală”. Așadar, astfel cum a reținut Curtea Constituțională în decizia precitată, în examinarea admisibilității în principiu a cererii de revizuire nu poate fi pusă în discuție existența unei acuzații în materie penală. Întrucât instanța verifică cererea de revizuire doar sub aspectul regularității sale, respectiv al îndeplinirii condițiilor în care poate fi exercitată referitor la hotărârile ce pot fi atacate, cazurile ce o justifică, titularii cererii și termenul de introducere.

49. Așa încât Curtea constată că, deși toate aceste verificări, prevăzute de art. 459 alin. (3) din Codul de procedură penală, se realizează în camera de consiliu, acest fapt este însă în deplină concordanță cu prevederile art. 127 din Legea fundamentală, potrivit cărora **„Ședințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege”.** Aceasta cu atât mai mult cu cât, în considerentele dezvoltate în Decizia nr. 506 din 30 iunie 2015, Curtea Constituțională a cenzurat absența contradictorialității și oralității procedurii de examinare a admisibilității în principiu a cererii de revizuire. În aceste condiții, Curtea constată că, în măsura în care părțile și procurorul beneficiază de dreptul de a fi prezenți în fața instanței și de a-și susține oral interesele, absența publicului din sala de judecată nu este de natură a afecta dreptul la un proces echitabil.

50. În fine, Curtea constată că, prin Decizia nr. 506 din 30 iunie 2015, a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, cât privește soluția legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță **„fără citarea părților”**, în motivarea soluției sale reținând că, atâta vreme cât admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se soluționează cu participarea procurorului, din perspectiva contradictorialității, ca element definitoriu al egalității de arme și al dreptului la un proces echitabil, norma legală trebuie să permită citarea părților. Prin urmare, ținând cont de dispozițiile art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, potrivit căreia **„Nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale”**, și de faptul că decizia mai sus menționată este ulterioară sesizării instanței constituționale în prezenta cauză, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, cât privește soluția legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță **„fără citarea părților”**, urmează a fi respinsă ca devenită inadmisibilă.

51. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi, în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, cu unanimitate de voturi, în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 88 alin. (2) lit. d), ale art. 452 alin. (1), precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Violeta Săvel Botezatu în Dosarul nr. 2.329/86/2015 al Curții de Apel Suceava — Secția penală și pentru cauze cu minori și constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și constată că dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. d), ale art. 452 alin. (1), precum și ale art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, cât privește soluția legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță „în camera de consiliu”, sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

3. Respinge, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 459 alin. (2) din Codul de procedură penală, cât privește soluția legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a cererii de revizuire se examinează de către instanță „fără citarea părților”, excepție ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Curții de Apel Suceava — Secția penală și pentru cauze cu minori și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 3 martie 2016.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

AUGUSTIN ZEGREAN

Magistrat-asistent,
Mihaela Ionescu

autentic

★

OPINIE CONCURRENTĂ

În acord cu soluția adoptată — cu majoritate de voturi — prin Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, aceea de constatare a neconstituționalității soluției legislative cuprinse în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, considerăm necesar a adăuga și alte considerente de natură a sublinia într-un mod mult mai tranșant eroarea în care s-a aflat legiuitorul cu privire la faptul că decizia Curții Constituționale nu poate fi asimilată cu o lege penală mai favorabilă; că revizuirea prin natura sa vizează, în temeiul principiului efectului relativ al hotărârii judecătorești, numai cauzele judecate definitiv și în care prezumția de constituționalitate a fost răsturnată; că aceasta nu poate înfrânge autoritatea de lucru judecat a hotărârilor judecătorești definitive decât în două situații, ce decurg nemijlocit din art. 147 alin. (4) din Constituție; că revizuirea este singurul și unicul remediu procesual *ex post* pus la îndemâna părții pentru a beneficia de efectele deciziei de admitere a Curții Constituționale și că există o disonanță evidentă între dispozițiile referitoare la revizuire, întemeiate pe o decizie de constatare a neconstituționalității, cuprinse în Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală.

Astfel, se constată că legiuitorul, prin reconfigurarea conținutului normativ al art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, s-a îndepărtat de soluția legislativă cuprinsă în Codul de procedură penală din 1968; prin noul text, legiuitorul

a făcut aplicabilă procedura revizuirii în cazul admiterii excepției de neconstituționalitate **tuturor cauzelor definitiv judecate** în situația în care „consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate”. Cu alte cuvinte, pentru a face posibilă o atare reglementare, legiuitorul a asimilat efectul deciziei de admitere a Curții Constituționale din materie penală cu cele ale unei legi penale mai favorabile.

Este de observat că legiuitorul poate opta între două soluții legislative în măsura în care ambele sunt constituționale, caz în care Curtea Constituțională nu are competența de a cenzura opțiunea legiuitorului în favoarea unei soluții legislative sau a alteia [Decizia nr. 748 din 4 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 1 februarie 2016, paragraful 27]. Însă, în ipoteza normativă analizată, textul constituțional al art. 147 alin. (4) nu permitea decât recurgerea la soluția legislativă care să respecte și să dezvolte aplicarea pentru viitor a deciziei Curții Constituționale, ceea ce excludea posibilitatea valorificării pentru trecut a acesteia. În acest sens, se observă că **art. 147 alin. (2) din Constituție nu cuprinde nicio excepție de la regula antereferită, asemenea art. 15 alin. (2) teza a doua din Constituție**. În aceste condiții, chiar făcând abstracție de emitentul actului (Curtea Constituțională — Parlamentul/Guvernul, după caz), de terminologia folosită cu privire la aplicarea actului (decizia Curții produce efecte juridice — legea intră în vigoare), de conținutul actului (act jurisdicțional ce